

Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se
kopia: ku.kkm@regeringskansliet.se

Statens konstråds remissvar angående betänkandet Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun SOU 2023:58
(Ku2023/01093)

Övergripande synpunkt

Statens konstråds bedömning är att utgångspunkterna för rubricerad utredning delvis har förändrats i och med att regeringen i Proposition 2023/24:01 UO 17 meddelade att den årliga uppräknings av anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet (UO 17) upphör 2024. Det finns en överhängande risk att en försvagad statlig finansiering av kultursamverkansmodellen på sikt kommer leda till alltför snäva ekonomiska ramar för att staten i samverkan med regioner och kommuner ska kunna verka för att kulturen ska genomsyra samhällsverksamheten i hela landet. Merparten av kostnaderna för de regionala och kommunala kulturverksamheter som finansieras genom anslaget avser fasta kostnader, som hyror och löner. Därmed kommer den uteblivna uppräknings successivt försvaga kultursamverkansmodellens möjligheter att dels främja regionala och kommunala kulturorganisationer, dels främja tidsbegränsade utvecklingsinsatser av nationellt intresse. Om betänkandets förslag ska genomföras anser Statens konstråd att återinförande av en årlig uppräknings från och med 2027 av anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet (UO 17) bör övervägas.

Synpunkter på betänkandets förslag i avsnitt 9 *Nya Samverkansformer*

- **9.1 Ett vidgat system för kultursamverkan**

Statens konstråd anser att förslaget till *Lag om samverkan på kulturområdet*, 2 § *Ändamål*, bör innefatta samtliga nuvarande nationella kulturpolitiska mål, det vill säga både de två portalmålen och de fem främjandemålen. Huvudargumentet för detta är att de nationella kulturpolitiska målen har utvecklats under 50 år och är väl förankrade i offentlig sektor. De bidrar sammantaget till att offentligfinansierad kultur verkar för att främja ett helhetsperspektiv på kulturens och samhällets långsiktiga utveckling. Statens konstråd ser positivt på förslaget om en ändamålsbestämmelse i lagen för att samverkan på kulturområdet ska bidra till "ett rikt och varierat kulturliv i hela landet". Förslaget bör dock kompletteras med en skrivning kring vikten av att alla konstområden ges möjlighet till en god och långsiktig utveckling i hela landet i syfte att alla människor i landet ska ha tillgång till varierade konst- och kulturupplevelser.

- **9.2 Villkor för fördelning av statsbidrag**

Statens konstråd ser mycket positivt på 10 § *Konstnärlig frihet* i förslaget till *Lag om samverkan på kulturområdet*. Förslaget bör dock kompletteras med skrivningar angående beaktande av principen om armlängds avstånd.

- **9.3 En breddad modell med en ny anslagsstruktur**

Statens konstråd bedömer att detta förslag har brister vad gäller finansieringen. Förslaget att anslag 1:6 förstärks med de medel som i dag fördelas till vissa icke-statliga kulturlokaler riskerar att leda till negativa konsekvenser för idag väl fungerande icke-statliga kulturverksamheter. Om det inte tillförs ytterligare medel till modellen än de som föreslås i utredningen, och anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet (UO 17) inte årligen uppräknas, är målsättningen att fler nya kommunala konstverksamheter ska kunna ingå i en breddad anslagsstruktur alltför svagt ekonomiskt underbyggd för att kunna realiserars. Den årliga uppräknings anges även av utredningen som en grundläggande förutsättning för förslagens genomförande (se sid 224).

Bortsett från förslagens finansiella brister delar vi uppfattningen att en starkt decentralisering av verksamhetsstödet kan gynna utveckling av konstverksamheter som drivs i kommunal regi samt de fria konstaktörer som är verksamma lokalt i glesbygden. En decentralisering kan i grunden även vara positiv för utvecklingen av konstlivets ekosystem i hela landet och för att säkerställa allas tillgång till konst av hög kvalitet oavsett var man bor. Vidare har en ökad decentralisering betydelse för att fler konst- och kulturutövare ska kunna leva och arbeta i hela landet. I sammanhanget är dock vår bedömning att det med nuvarande kultursamverkansmodell finns goda möjligheter för regionerna att främja decentraliserade kulturverksamheter som drivs i kommunal regi. Detta gäller i synnerhet glesbygdskommuner som riskerar att hamna utanför den nya anslagsstrukturen om betänkandets förslag genomförs.

- **9.4 Statens arbetsformer**

Statens konstråd avstyrker förslaget att Statens kulturråd pekats ut som ansvarig myndighet för att främja samverkan och att myndigheten ges i uppdrag att bereda utvecklings- och samverkansprojekt med andra berörda statliga myndigheter och nationella institutioner. Den föreslagna modellen för myndigheternas samverkan bedöms inte som ändamålsenlig. Vidare bedöms modellen vara svårförenlig med grunderna för den breda samverkan som är en del av myndigheternas allmänna uppgifter i Myndighetsförordning (2007:515): 6 § "Myndigheten skall fortlöpande utveckla verksamheten. Myndigheten skall verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet".

Därutöver är Statens konstråds bedömning att den föreslagna nya rollen för Statens kulturråd riskerar att leda till ineffektivitet och ökad administration som inte direkt kommer främja kulturutövarnas villkor och allas tillgång till konst och kultur i hela landet. Samverkan bör istället baseras på myndigheternas och regionernas gemensamma bedömningar av prioriterade samverkansbehov inom konst- och kulturområden som dessa aktörer saknar förutsättningar att driva och utveckla på egen hand.

- **9.5 Utvecklade dialogformer**

Statens konstråd har inga synpunkter att lämna på detta förslag.

- **9.6 Kommuner med statsbidrag till institutioner**

Statens konstråd har inga synpunkter att lämna på detta förslag.

Synpunkter på avsnitt 5.2 Institutioner och annan etablerad verksamhet

- **Professionell bild- och formverksamhet**

Statens konstråd instämmer i betänkandets lägesbeskrivning av att modellen har lett till att bidragen till både statliga, regionala och kommunala konsthallar, konstkonsulenter och bild- och formfrämjande verksamheter har ökat sedan 2013. Samtidigt fastslår betänkandet att det sker en snabb utveckling i hela

landet med fria konstaktörer och konsthallar där bara ett fåtal får finansiering via kultursamverkansmodellen.

Mot bakgrund av denna utveckling, och den uteblivna årliga anslagsuppräknningen, är Statens konstråds bedömning att kultursamverkansmodellen har nått en kritisk punkt där modellens ekonomiska möjligheter att främja mångfald och dynamisk utveckling och förnyelse av professionell bild- och formverksamhet i hela landet är mer begränsade än tidigare.

Synpunkter på avsnitt 10.2 Gestaltad livsmiljö

Politikområdet gestaltad livsmiljö (GL) är idag inskrivet i ett flertal av regionernas kulturplaner utifrån ett kulturellt perspektiv på att GL kan stärka förutsättningarna för bild- och formområdets utveckling lokalt och regionalt. I ett bredare perspektiv är dock GL en tvärssektoriell fråga som främst involverar samhällsbyggnad och inte kulturområdet. Utifrån detta bredare perspektiv, som skapar grundförutsättningarna för arbetet med GL, är Statens konstråds bedömning att huvudmålet bör vara att GL integreras i regionala utvecklingsstrategier (RUS), regionplaner och andra regionala styrdokument. Detta hindrar emellertid inte att GL på samma sätt som idag integreras som ett delmål i regionernas styrdokument för offentligfinansierad kultur.

- **Plan- och bygglagen**

Statens konstråd ser positivt på förslaget om översyn av de så kallade skönhetsparagraferna i PBL där begrepp som konstnärliga värden har stor betydelse för utvecklingen av konstnärlig gestaltning av samhällets gemensamma miljöer. Statens konstråd har sedan flera år utrett hur PBL har betydelse för bland annat bevarande av offentlig konst och medverkar gärna med kunskap i denna fråga vid en eventuell framtida översyn av dessa paragrafer i PBL.

- **Andra frågor att beakta vid en översyn (Enprocentsregeln och arkitekturpolicies)**

Statens konstråd delar betänkanadets uppfattning att offentlig konst har en stor betydelse i arbetet med politikområdet gestaltad livsmiljö och att offentlig konst, genom tillämpningen av enprocentsregeln, ska utgöra en självklar kvalitativ aspekt i regionala och kommunala arkitekturpolicies, tillsammans med aspekterna arkitektur, form, design och kulturhistoria.

Synpunkter på avsnitt 11. Konsekvensanalys

- **Vissa förvaltningsmässiga konsekvenser**

Statens konstråd anser att utredningen föreslår överlag stora förändringar av samverkansmodellen utan att leverera genomgripande konsekvensanalyser. Detta gäller i synnerhet hur de kulturpolitiska målen uppfylls, vad införandet av nya områden betyder för de som redan ingår och de snäva finansiella ramar som utgör hinder för att långsiktigt utveckla och förändra samverkansmodellen. Konsekvenserna är inte heller tillräckligt utredda avseende dels förslaget att ersätta befintliga bidrag med nya som ges andra mål och syften, dels införandet av dynamiska samverkansplaner som inte beslutas politiskt på regional och kommunal nivå.

Föredragande i detta ärende har varit Giorgiana Zachia, samordnare stärka konstorganisationer. Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad efter beredning i Statens konstråds ledningsgrupp.

Henrik Orrje
Vik direktör